

Αυτόματον: Περιοδικό Ψηφιακών Μέσων και Πολιτισμού

Τόμ. 4, Αρ. 1&2 (2026)

Αλγοριθμικοί πολιτισμοί και Τεχνητή Νοημοσύνη

Εισαγωγικό σημείωμα:

Πέτρος Πετρίδης

doi: [10.12681/automaton.45580](https://doi.org/10.12681/automaton.45580)

Copyright © 2026

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Πετρίδης Π. (2026). Εισαγωγικό σημείωμα: Αλγοριθμικοί πολιτισμοί και τεχνητή νοημοσύνη. *Αυτόματον: Περιοδικό Ψηφιακών Μέσων και Πολιτισμού*, 4(1&2), 7–8. <https://doi.org/10.12681/automaton.45580>

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ: ΑΛΓΟΡΙΘΜΙΚΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΤΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ

ΠΑΡΟΛΟ που πολλές τεχνολογίες Τεχνητής Νοημοσύνης (TN), όπως οι μηχανές αναζήτησης και τα συστήματα συστάσεων, έχουν ενσωματωθεί σε καθημερινές κοινωνικές πρακτικές εδώ και δεκαετίες, η ευρεία διάδοση των Μεγάλων Γλωσσικών Μοντέλων οδήγησε σε σημαντική αύξηση της δημόσιας συζήτησης γύρω από την TN. Σε αυτό το πλαίσιο, για πολλούς ανθρώπους η TN συνδέεται κυρίως με εφαρμογές όπως το ChatGPT, το Gemini, το Claude, το DeepSeek κ.ο.κ, ενώ άλλες προγενέστερες μορφές TN, παραμένουν λιγότερο ορατές.

Μια αντίστοιχη μετατόπιση της έμφασης παρατηρείται και στο πεδίο των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών. Από τη δεκαετία του 2010, η μελέτη των αυτοματοποιημένων αλγοριθμικών συστημάτων είχε ήδη οδηγήσει στην ανάπτυξη της σχετικής βιβλιογραφίας και στη συγκρότηση του διεπιστημονικού πεδίου των «Κριτικών Αλγοριθμικών Σπουδών». Εντούτοις, ο όρος TN δεν κατείχε κεντρική θέση σε αυτές τις συζητήσεις. Τα τελευταία χρόνια, η αυξημένη χρήση των Μεγάλων Γλωσσικών Μοντέλων συνοδεύτηκε από την εντατικοποίηση του ενδιαφέροντος για την TN, γεγονός που αποτυπώνεται στην αύξηση σχετικών δημοσιεύσεων, συνεδρίων, σεμιναρίων και ένταξης σχετικών μαθημάτων σε προγράμματα σπουδών.

Σε αυτήν τη συνθήκη, η TN έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης μέσα από διαφορετικές θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις. Μεταξύ άλλων, εξετάζονται ζητήματα που αφορούν τη συμπερίληψη, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, την αξιολόγηση της ουδετερότητας και της αμεροληψίας των μοντέλων, τις επιπτώσεις στην εργασία, τη δημιουργικότητα και την τέχνη, την εκπαίδευση και την υγεία, καθώς και τις υποδομές και τις περιβαλλοντικές διαστάσεις των εν λόγω τεχνολογιών. Παράλληλα, διερευνώνται οι σχέσεις ιδιοκτησίας και διαχείρισης δεδομένων, η χρήση της TN στη δημόσια διοίκηση και τη δικαιοσύνη, καθώς και οι μετασχηματισμοί στη γραφή, την ανάγνωση και τις κοινωνικές σχέσεις και αλληλεπιδράσεις. Μέσα από αυτές τις προσεγγίσεις, η TN αναδεικνύεται ως ένα σύνθετο τεchno-κοινωνικό οικοσύστημα, το οποίο διαμορφώνεται μέσα από τη διασταύρωση ανθρώπων και μηχανών, τεχνολογικών, κοινωνικών και πολιτισμικών παραγόντων, καθώς επίσης και θεσμικών, οικονομικών και ιδεολογικών πλαισίων.

Στον δημόσιο λόγο, οι εξελίξεις στην TN παρουσιάζονται συχνά μέσα από απλουστευτικά και πολωμένα σχήματα, τα οποία εστιάζουν είτε στις δυνατότητες είτε στους κινδύνους της. Σε αυτό το συγκείμενο, αρθρώνονται ρητορικές που συγκροτούν «μυθολογίες» της TN, φυσικοποιώντας συγκεκριμένες αφηγήσεις γύρω από την τεχνολογία, τις δυνατότητές της

και τις κοινωνικές της συνέπειες. Αυτές οι μυθολογίες τείνουν να αποσπούν τις τεχνολογίες από τα συμφραζόμενα της σχεδίασης, της παραγωγής και της χρήσης τους, περιορίζοντας την κατανόηση της πολυπλοκότητας των σχετικών φαινομένων.

Επιπλέον, η κατανόηση της λειτουργίας των συστημάτων ΤΝ παραμένει περιορισμένη για μεγάλο μέρος του κοινού, γεγονός που συνδέεται τόσο με την τεχνική τους πολυπλοκότητα όσο και με ζητήματα διαφάνειας και έλλειψης λογοδοσίας από την πλευρά των δημιουργών και των ιδιοκτητών τους. Ένα ζητούμενο, λοιπόν, για τις κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες είναι η κριτική διερεύνηση των τρόπων με τους οποίους παράγονται, αναπαράγονται και κυκλοφορούν οι μυθολογίες γύρω από την ΤΝ, καθώς και των επιπτώσεών τους στις κοινωνικές και πολιτισμικές πρακτικές.

Τα κείμενα που περιλαμβάνονται στο παρόν τεύχος συμβάλλουν σε αυτή τη συζήτηση, προσεγγίζοντας την ΤΝ και τις διαδικασίες αλγοριθμοποίησης μέσα από διαφορετικές οπτικές. Στόχος τους είναι να αναδείξουν την πολυπλοκότητα των σχετικών φαινομένων και να εξετάσουν τις διασυνδέσεις μεταξύ τεχνολογικών, κοινωνικών και πολιτισμικών διαστάσεων.

Το τεύχος προέκυψε με αφορμή το πάνελ «Αλγόριθμοι, μεγάλα δεδομένα και τεχνητή νοημοσύνη: εθνογραφικές αναζητήσεις», το οποίο πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του 2ου Συνεδρίου του Συλλόγου Κοινωνικών Ανθρωπολόγων Ελλάδας (ΣΚΑΕ), τον Μάιο του 2024 στη Θεσσαλονίκη. Στο πάνελ συμμετείχαν νέες και νέοι ερευνητές σε διαφορετικά στάδια της ακαδημαϊκής τους πορείας, παρουσιάζοντας εργασίες που σχετίζονται με τη μελέτη της ΤΝ και των αλγοριθμικών συστημάτων.

Τα κείμενα του τεύχους περιλαμβάνουν τόσο θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις όσο και εμπειρικές έρευνες. Μεταξύ των θεματικών που εξετάζονται συγκαταλέγονται οι μετασχηματισμοί της εργασίας και οι μορφές μικροεργασίας σε ψηφιακές πλατφόρμες, ζητήματα ηθικής και συμπερίληψης στον σχεδιασμό συστημάτων ΤΝ, οι πρακτικές καταγραφής περιστατικών έμφυλης βίας στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, οι μετασχηματισμοί της έννοιας της δημιουργικότητας, η ψηφιακή υγεία, η χρήση bots σε διαδικτυακά περιβάλλοντα όπως τα μαζικά παιχνίδια, η έννοια της συναισθηματικής επίδρασης και της διαμόρφωσης της ταυτότητας της ανθρωπομορφικής ΤΝ, οι virtual influencers και οι κοινωνικές και πολιτικές τους διαστάσεις.

Τέλος, το τεύχος περιλαμβάνει δύο βιβλιοκριτικές: Η πρώτη αφορά το βιβλίο *Αλγόριθμοι της αντίστασης: Η καθημερινή πάλη ενάντια στην εξουσία της πλατφόρμας* των Τιτσιάνο Μπονίνι (Tiziano Bonini) και Εμιλιάνο Τρερέ (Emiliano Treré) και η δεύτερη το βιβλίο *Στα Ίχνη της Ανθρώπινης Φύσης: Ψηφιακή Επιτέλεση και Μετανθρωπισμός* της ανθρωπολόγου Βασιλικής Λαλιώτη.

Καλή ανάγνωση,

Πέτρος Πετρίδης